

Raadsinformatiebrief

Onderwerp

Visie op mestbewerking.

Datum

3 juni 2019.

Toelichting

Inleiding.

De provincie Noord-Brabant heeft begin 2016, in overeenstemming met het bestuursakkoord 'Beweging in Brabant', het initiatief genomen voor de 'Mestdialoog' om zo te komen tot een nieuw Brabants mestbeleid. Provinciale Staten hebben mede op basis van de uitkomsten van de mestdialoog in juli 2017 het Brabantse mestbeleid vastgesteld.

Tijdens een bestuurlijke informatiebijeenkomst op 28 februari 2018 hebben bestuurders vanuit de regio's Noordoost- en Zuidoost Brabant (ODZOB/Metropoolregio Eindhoven) gevraagd om een mestvisie op te stellen en om te komen tot een gezamenlijke en efficiënte aanpak. Mestbewerking is een dossier dat de nodige onrust veroorzaakt bij inwoners en ook al geleid heeft tot de nodige klachten. Door een gezamenlijke aanpak ontstaat er duidelijkheid voor initiatiefnemers, inwoners en bestuurders. Later in 2018 zijn de regio's Midden- en West Brabant via de Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant aangesloten bij dit initiatief. Zo is een Brabantbrede aanpak ontstaan.

Afstemming over het proces vindt plaats in het Bestuurlijk overleg transitie landbouw (BOTL). Het betreft hier een overleg tussen de vier regio's en de gedeputeerden Spierings en Van Merrienboer. Input voor de visie en het vervolgproces wordt/is opgehaald via ambtelijke en bestuurlijke overleggen van de ODZOB en de Metropoolregio Eindhoven, waar de portefeuillehouders van de gemeenten bij aanwezig zijn, en via de regionale ontwikkeldagen. In deze overleggen en specifiek de Regionale Ontwikkeldag van 12 december 2018, is reeds ingestemd met de visie en het voorgestelde vervolgproces. Onderstaand wordt nader ingegaan op de inhoud van de Visie op mestbewerking en het vervolgproces.

Inhoud Visie op mestbewerking.

Uitgangspunt is een nieuw Brabants mestbeleid op basis waarvan gekomen kan worden tot een effectieve aanpak van de mestbewerking. De stip op de horizon is "een veehouderij die als onderdeel van een circulaire landbouw op het niveau van (Noordwest)Europa zijn kringlopen sluit, de kwaliteit van de bodem verbetert en geen negatieve impact heeft op mens, natuur en milieu. Mest is daarin een waardevolle grondstof die de vruchtbaarheid van landbouwgronden verbetert. Het gebruik van kunstmest wordt vergaand teruggedrongen".

Het mestbeleid maakt op deze wijze onderdeel uit van de 'transitie naar een zorgvuldige veehouderij'. Het doel is dat het mestbeleid zich zo ontwikkelt dat het een gewild mestproduct levert met het oog op:

1. Het sluiten van kringlopen in de land- en tuinbouw, indien mogelijk op een klein mogelijke schaal qua tijd en ruimte. De behoefte van de bodem en het gewas staan daarbij centraal (organische stof en mineralen) en het gebruik van kunstmest wordt (nagenoeg) geheel overbodig. (Op dit moment wordt in Brabant 2,5 keer meer dierlijke mest geproduceerd dan op de Brabantse cultuurgrond kan worden aangewend);
2. Het leveren van een bijdrage aan de klimaattaakstelling landbouw door a) de energie in mest te gebruiken als groene brandstof, b) de emissie van methaan en CO₂ te vermijden en c) in organische stof vast te leggen;
3. Het gebruik van mest als grondstof voor bio-based producten, zoals brandstof, plastics, papier of andere producten eveneens binnen een circulaire economie;
4. De productie (het houden van vee) van mest, op- en overslag, bewerking en aanwending van mest op een zodanige wijze dat het bijdraagt aan een goed woon- en leefklimaat, een schoon milieu en maatschappelijke acceptatie.

Marktonderzoek zal uit moeten wijzen welke producten ontwikkeld moeten worden om gewild te zijn bij afnemers. Mestbewerking moet schoon (het voorkomen en/of verminderen van emissies) en veilig zijn voor de volksgezondheid, zowel wat betreft het proces van bewerken als het eindproduct. Schoon en veilig geldt voor de hele keten van dier-mest-huisvesting-tot en met bewerking. Dit betekent dat mestbewerking ook moet bijdragen aan het verminderen van bijvoorbeeld geur-, fijnstof-, ammoniak- en broeikasgasemissies uit stallen, door bijvoorbeeld de mest zo snel mogelijk uit de stal af te voeren. Uitgaande van dit laatste wordt er gewerkt aan en geëxperimenteerd met innovatieve stalsystemen zoals 'de stal van de toekomst'.

Op dit moment wordt drijfmest vaak langdurig opgeslagen in mestputten in of in de directe nabijheid van de stallen en zonder verdere bewerking uitgereden op het land. Naast emissies naar o.a. de lucht is het met deze wijze van gebruik niet goed mogelijk de bodem zo te bemesten dat de bodemkwaliteit verbetert, het gewas optimaal groeit en er geen verliezen van stikstof en/of fosfaat naar water en lucht plaatsvinden. Om deze redenen is het wenselijk dat:

1. drijfmest een bewerking ondergaat voordat het wordt opgeslagen of aangewend;
2. dagverse mest naar een mestbewerkingsinstallatie wordt afgevoerd en/of;
3. als bij de bron al scheiding wordt toegepast zodat er in de plaats van drijfmest, vaste mest en dunnen vloeibare mest ontstaat die gescheiden wordt opgeslagen, bewerkt en/of aangewend.

De laatste twee opties dragen ook bij aan een beter stalklimaat (dierenwelzijn, arbeidsomstandigheden) en verkleinen de afhankelijkheid van end-of-pipe maatregelen als luchtwassers. Het is ook mogelijk dat op de veehouderijlocatie een totale bewerking tot waardevolle eindproducten plaats vindt, als dat binnen de randvoorwaarden van een goede technische en economische bedrijfsvoering haalbaar is.

Het gebruik van luchtwassers en vooral de effectiviteit hiervan heeft het afgelopen jaar al tot de nodige discussie geleid. Dit laatste heeft er zelfs in geresulteerd dat hierover in het ontwerp rapport van de Commissie Geurhinder Veehouderij (Commissie Biesheuvel) van 29

april jl. de volgende aanbeveling wordt gedaan: "Zorg voor meer inzicht in de effectiviteit van luchtwassers. Betrek daarbij ook de geurproductie in de stal".

Het transport van mest met grote voertuigen is een grote zorg van gemeenten en bewoners van het buitengebied en de kleine kernen. Vaak is de infrastructuur niet toereikend voor de grote voertuigen en is de veiligheid van de andere weggebruikers in het geding, terwijl het transport daarnaast duur is en veel energie kost. Om die redenen zal het transport onderdeel uitmaken van het locatiebeleid.

Wil mest een waardevolle grondstof in een circulaire landbouw kunnen zijn dan dient de samenstelling hierop gericht te zijn. Dit geldt zeker voor wat betreft de bodem (structuur verbeteren en bodemleven bevorderen) en het gewas in relatie tot de groeicyclus. Daarnaast moet het gebruik zodanig zijn dat emissies naar het grond- en oppervlaktewater evenals naar de lucht zoveel mogelijk worden voorkomen.

In mestbewerkingsinstallaties wordt de al dan niet op locatie voorbewerkte mest bewerkt tot een verklaarbaar product voor toepassing binnen of buiten de landbouw. Hierbij gelden de volgende hoofdlijnen:

1. Schoon, wat betekent emissie op een acceptabel (genormeerd) laag niveau zodat zo weinig mogelijk nadelig effect ontstaat op de omgeving;
2. Veiligheid, risico's voor de volksgezondheid en veiligheid zitten op een acceptabel (genormeerd) laag niveau;
3. Energie-efficiënt, bewerking kost veel energie. Het benutten van energie in mest (bijv. via vergisting) is dus belangrijk;
4. Professioneel en integer geleid. Een goede bedrijfsvoering met kennis van de toegepaste processen en technieken is cruciaal, naleving van regels en vergunningvoorschriften en een goede communicatie met de omgeving.

Afhankelijk van het type installatie en de omvang ervan is de provincie dan wel de betreffende gemeente het bevoegd gezag voor de omgevingsvergunning en belast met het toezicht op de naleving en handhaving voor zover dit noodzakelijk is. Bij de beoordeling zijn de Europese, landelijke, provinciale en gemeentelijke normen bepalend.

Uitgangspunt is een gedeeld belang van bedrijven en overheden waar het gaat om mestbewerking. Het gaat erom via meer circulariteit de bodemkwaliteit te verbeteren, emissies en risico's te verminderen en het verdienmodel van veehouders te verbeteren. De bedrijven zijn verantwoordelijk voor het opzetten en realiseren van de mestbewerkingsinstallaties. De rol van gemeenten en provincie is dit te ondersteunen en te faciliteren, binnen de kaders van de relevante wetten en beleidsnota's, alsmede zorg te dragen voor voldoende geschikte locaties. Een tweede rol van de overheden is ondersteuning te bieden aan het ontwikkelen en delen van kennis. Voor de ontwikkeling van schone stalsystemen biedt de provincie financiële ondersteuning via het Uitvoeringsprogramma Ondersteunende Maatregelen Transitie Veehouderij.

Berekend is dat voor ongeveer 7 miljoen kg fosfaat mestbewerkingscapaciteit benodigd is. In de visie wordt uitgegaan van de aanname dat in relatie tot de aanvragen die hiervoor zijn

ingediend, voor zo'n 3 miljoen kg fosfaat vergunning verleend kan worden zodat nog een opgave resteert van circa 4 miljoen kg fosfaat. Het zou daarbij gaan om 4 tot 8 mestbewerkingsinstallaties die logischerwijs primair gezocht worden in de regio's met een groot aanbod aan mest in Noord- en Zuidoost Brabant. Dit is geen eindplaatje omdat door de (jaarlijkse) aanscherping van de mestverwerkingsplicht en het streven naar volledige bewerking van drijfmest voor opslaan en aanwenden, in de toekomst steeds meer mest verwerkt zal moeten worden.

Het vervolgproces.

Tijdens de Regionale Ontwikkeldag van 12 december 2018 is eveneens afgesproken om toe te werken naar nieuw locatiebeleid voor mestbewerking, dat uitgaat van kwaliteitseisen en de behoefte aan capaciteit. Om tot een goede inhoudelijke onderbouwing van locatiekeuzes te komen is het opstellen van een planMER noodzakelijk. Dit planMER moet het gezamenlijk vaststellen van Regionale Afspraken Mestbewerking door gemeenten en provincie ondersteunen. Om te komen tot het planMER wordt gestart met het opstellen van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD), waarin de kwaliteitseisen, de behoefte aan capaciteit en maximaal 5 scenario's worden uitgewerkt.

De scenario's worden getoetst op milieu, economie en leefbaarheid. Op de Regionale Ontwikkeldag van 26 juni a.s. wordt het concept van de NRD besproken. De inhoud wordt tussentijds ambtelijk en bestuurlijk afgestemd via de reguliere overleggen. Na bespreking op de regiodagen stellen GS, daarbij rekening houdende met de opbrengst van die besprekingen, de NRD vast. Op de regiodagen wordt ook de inrichting van het verdere proces rond de planMER en de besluitvorming over de Regionale Afspraken Mestbewerking besproken.

Beoordeling inhoud visie en de gevolgen hiervan voor Laarbeek.

Als 'stip op de horizon' wordt de veehouderij gezien als onderdeel van een circulaire landbouw die op het niveau van (Noordwest)Europa zijn kringlopen sluit, de kwaliteit van de bodem verbetert en geen negatieve impact heeft op mens, natuur en milieu. Aangezien op dit moment niet duidelijk is met welke inspanningen, zowel technisch als financieel, en binnen welk tijdsbestek deze stip op de horizon bereikt kan worden, is het van belang om op een bepaald niveau met de mestbewerking van start te gaan. Deze start zou er in kunnen bestaan dat incidenteel dan wel op elk veehouderijbedrijf met de mestbewerking wordt begonnen. De meest ideale oplossing zou uiteindelijk kunnen zijn dat op de veehouderijlocatie een totale bewerking van de mest plaats vindt tot waardevolle eindproducten. Omdat de zoektocht naar nieuwe stalsystemen nog volop in ontwikkeling is en een en ander ook financieel haalbaar moet zijn, zal dit laatste vooralsnog toekomstmuziek zijn.

Ofschoon er naast vergisting van mest op bedrijfsniveau op beperkte schaal gestart is met het eveneens bewerken van mest op bedrijfsniveau, blijft de noodzaak aanwezig om in te zetten op het realiseren van mestbewerkingsinstallaties. Om het transport van de veehouderijbedrijven naar de op te richten mestbewerkingsinstallaties te beperken, gaat de voorkeur er naar uit om de installaties daar te realiseren waar de meeste mest wordt geproduceerd. Met andere woorden een centrale ligging verdient in deze de voorkeur. Indien

de mest via leidingen getransporteerd zou kunnen worden naar het mestverwerkingsbedrijf, levert het transport hiervan geen problemen op voor de omgeving. Uiteraard hangt aan deze oplossing wel een kostenplaatje, waarbij de vraag gesteld mag worden of de kosten van het leggen van leidingen in verhouding staan tot het uiteindelijk rendement.

Mocht het noodzakelijk zijn en blijven om de mest over grotere afstand te transporteren omdat de aanleg van transportleidingen in deze geen optie is, dan is het van belang dat de mest op het veehouderijbedrijf vooraf een zodanige bewerking ondergaat dat de hoeveelheid te transporteren mest wordt beperkt. Naast een mogelijke kostenbesparing wordt op deze wijze (deels) voorkomen dat het transport over de weg tot onoverkomelijk problemen lijdt. Naast het verkeersveiligheidsaspect heeft beperking van het transport over de weg als voordeel dat minder uitgaven gedaan behoeven te worden ten behoeve van het beheer en onderhoud van de wegen.

Aangezien Laarbeek een beperkt aantal veehouderijbedrijven heeft en naar rato mogelijk geen overschot aan mest heeft, kan waarschijnlijk worden volstaan met het vergisten en/of bewerken van de (overtollige) mest op bedrijfsniveau. Voor zover het mestoverschot groter is dan nu wordt aangenomen, zou in het kader van de energietransitie ingezet kunnen worden op de realisering van één grotere vergistingsinstallatie of biomassacentrale. Naast zonne-energie kan met deze vergistingsinstallatie/biomassacentrale mogelijk voorzien worden in de behoefte aan energie voor het grondgebied van Laarbeek, inclusief een gedeelte van de energiebehoefte van gemeenten met een grote energiebehoefte en beperkte mogelijkheden om hier zelf in te voorzien, zoals bijvoorbeeld Eindhoven en Helmond. In het kader van de totstandkoming van de regionale energiestrategie (RES) moet duidelijk worden wat de behoefte aan energie is en welke oplossingen hiervoor ingezet kunnen gaan worden.

Ofschoon de vestiging van een biomassacentrale het meest tot zijn recht komt op een plek waar ook de vraag naar energie het grootst is, geniet het zeker niet de voorkeur om een dergelijke centrale op of bij een bedrijventerrein te vestigen, dan wel in de directe woonomgeving. Dit vanwege het feit dat ondanks de verbetering van filters en filtermaterialen door technische ontwikkelingen, er altijd sprake zal zijn van enige mate van emissie in de vorm van geur. Buiten (incidentele) oplossingen op bedrijfsniveau moet vooralsnog worden afgewacht wat het nieuwe locatiebeleid voor mestbewerking, dat uitgaat van kwaliteitseisen en de behoefte aan capaciteit, voor de regio en voor Laarbeek gaat betekenen.

Bijlage.

Visie op mestbewerking.

Hoogachtend,

de gemeentesecretaris van Laarbeek,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Meertens', enclosed within a large, loopy oval stroke.

M.J.M. Meertens

de burgemeester van Laarbeek,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'F.L.J. van der Meijden', written in a cursive style.

F.L.J. van der Meijden